

Powszechny

dziennik praw państwa i rządu

dla

cesarstwa austriackiego.**Część CLXII.**

wydana i rozestana:

w wydaniu wyłącznie niemieckim, 31. Grudnia 1850,
w wydaniu niniejszem dwujęzykowym, 20. Września 1851.

474.

Cesarskie rozporządzenie z dnia 31. Października 1850,

którem Najjaśniejszy Pan, Jego Ces. Mość, bierze do Swej wiadomości przedłożoną Sobie przez ministryum kultury krajowej i górnictwa, organizację wyższego ekonomicznego (wiejsko-gospodarczego) zakładu naukowego w węgierskim Altenburgu

Najpoddniejszy wniosek najwierniejszego ministra kultury krajowej i górnictwa, de Thinnfeld,

o przedłożeniu projektu organizacyjnego dla wyższego ekonomicznego (wiejsko-gospodarskiego) zakładu naukowego w węgierskim Altenburgu.

Najmiłociwszy Panie!

W najwierniejszem wykonaniu polecenia, najłaskawiej mi danego Najwyższem postanowieniem z dnia 22. Marca t. r., przedkładał najuniższej w załączeniu ułożone w porozumieniu z panem ministrem oświecenia, organiczne postanowienia dla wyższego ekonomicznego (wiejsko - gospodarskiego) zakładu naukowego w węgierskim Altenburgu, obejmujące zupełny plan naukowy.

Wiedeń, 25. Września 1850.

Thinnfeld m. p.

Na to nastąpiło następujące Najwyższe postanowienie:

„Biorę do Mej wiadomości przedłożoną Mi organizację wyższego ekonomicznego (wiejsko-gospodarskiego) zakładu naukowego w węgierskim Altenburgu *).

Wiedeń, 31 Października 1850.

Franciszek Józef m. p.

*) Zob. załączenie.

Allgemeines

Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt

für das

Kaiserthum Oesterreich.

CLXII. Stück.

Ausgegeben und versendet in der deutschen Allein-Ausgabe am 31. December 1850,
in der gegenwärtigen Doppel-Ausgabe am 20. September 1851.

474.

Kaiserliche Verordnung vom 31. October 1850.

wodurch die von dem Ministerium für Landescultur und Bergwesen vorgelegte Organisation der höheren landwirthschaftlichen Lehranstalt zu Ungarisch-Altenburg von Seiner Majestät zur Kenntniss genommen wird.

Allerunterthänigster Vortrag des treuehorsamsten Ministers für Landescultur und Bergwesen, Edlen von Thinnfeld,

über die Vorlage des Organisations-Entwurfes für die höhere landwirthschaftliche Lehranstalt zu Ungarisch-Altenburg.

Allergnädigster Herr!

In treuehorsamster Befolgung des mir mit Allerhöchster Entschliessung vom 22. März d. J. Allergnädigst ertheilten Auftrages, bringe ich im Anschlusse die im Einverständnisse mit dem Herrn Unterrichtsminister verfassten, den vollständigen Unterrichtsplan enthaltenden organischen Bestimmungen für die höhere landwirthschaftliche Lehranstalt zu Ungarisch-Altenburg allerunterthänigst zur Vorlage.

Wien am 25. September 1850.

Thinnfeld m. p.

Hierüber erfolgte nachstehende Allerhöchste Entschliessung.

„Die Mir vorgelegte Organisation der höheren landwirthschaftlichen Lehranstalt zu Ungarisch-Altenburg *) habe Ich zur Kenntniss genommen.“

Wien am 31. October 1850.

Franz Joseph m. p.

*) Siehe die Beilage

Załączenie do Nru 474.

Organiczne postanowienia dla c. k. wyższego zakładu naukowego ekonomicznego (wiejsko-gospodarskiego) w węgierskim Altenburgu.**A. CEL ZAKŁADU.**

Wyższy naukowy zakład ekonomiczny (wiejsko-gospodarski) w węgierskim Altenburgu, przeznaczony jest, młodym ludziom, chcącym się należycie wykształcić w gospodarstwie wiejskiem, mianowicie chcącym niegdyś zostać posiadaczami, dzierżawcami albo urzędnikami administracyjnymi dóbr większych, otworzyć środki pomocnicze, któremi by dla swego zawodu nabyli wykształcenia naukowo-technicznego, czasowi odpowiedniego; a oraz także podać i innym przyszłym urzędnikom, poświęcającym się takiemu zawodowi powołania swego, w którym umiejętności ekonomiczne szczególnie są pożytecznymi, a nawet potrzebnymi, tę sposobność, by i ci osiągnęli umiejętności ekonomiczno-technicznych.

Zarazem powinien zakład przez czynność ustanowionych w nim nauczycieli, pomocników nauczycielskich i urzędników, wszelkimi wspierać siłami gospodarstwo wiejskie i umiejętności jego fundamentalne pomocnicze, tak pod względem teoretycznym jako też praktycznym.

B. KIERUNEK I ADMINISTRACJA.

Instytut stoi bezpośrednio pod ministerstwem kultury krajowej, które raz w rok wysledzać każe stan zakładu, przez ustanowioną komisję, składającą się z trzech członków, włącznie dotyczącego ministeryalnego referenta.

Kierunek i administracja zakładu, dyrektorowi jest oddaną, któremu do obrad w sprawach naukowych i do rozstrzygania względem ważniejszych dyscyplinarnych wypadków ze strony uczniów, kolegium nauczycielskie do pomocy służy (ob. niżej pod G.), i któremu dalej podporządkowany jest urzędnik pomocniczy dla sekretaryatu i rzeczy kasowej. Dotyczące c. k. ministerjum mianuje jednego z profesorów zakładu, raz na zawsze jako zastępcę dyrektora w przypadkach przeszkodzenia i nieobecności.

C. ŚRODKI POMOCNICZE DO NAUKI I OBJASNIENIA.

Środki pomocnicze instytutu, dzielą się na środki służące albo do wykładów naukowych, albo do demonstracyj praktycznych, wywieczeń i t. p.

O środki pomocnicze, do wykładów naukowych służące, postarać się należy przez sprawienie resp. urządzenie i ustawienie zbiorów naturalistów i produktów, aparatów matematycznych, fizykalnych i chemicznych, tudzież przez laboratorium chemiczno-techniczne, ogród botaniczny, zwierzęco-anatomiczne preparaty wraz z sekeyami i stajnią dla bydła chorego; przez zbiory modeli, tudzież przez bibliotekę i przez lokale, urządzone do konwersacyi naukowej i do użycia gazet naukowych i dobru pospolitemu służących, nakoniec przez audytorya z przynależnościami.

Do praktycznych oglądań i demonstracyj, służą przedewszystkiem gospodarstwa podporządkowane administracyi arcyksiążęcej, wraz ze wszystkimi ich gałęziami, kulturą pól, łąk, winnic i lasów, chowem bydła, ekonomiczno-techniczną profesją i t. d.

Tym końcem Wysoki właściciel gruntów, Jego Cesarzewiczowska Mość, arcyksiążę Albrecht, chętnie dozwolił użycia dóbr gospodarskich, wraz z przynależnościami do demonstracyj i oglądania; równie z administracją arcyksiążęcą, ku temu się

Beilage zu Nr. 474.

Organische Bestimmungen für die k. k. höhere landwirthschaftliche Lehranstalt zu Ungarisch-Altenburg.**A. Zweck der Anstalt.**

Die höhere landwirthschaftliche Lehranstalt zu Ungarisch-Altenburg ist dazu bestimmt, jungen Männern, welche sich für die Landwirthschaft gut ausbilden wollen, namentlich solchen, welche einst Besitzer, Pächter oder Verwaltungsbeamte grösserer Güter werden wollen, die Hilfsmittel zu einer zeitgemässen wissenschaftlichen und technischen Bildung für ihr Fach zu gewähren; auch anderen künftigen Beamten, welche irgend einem Berufsfache sich widmen, wozu landwirthschaftliche Kenntnisse wesentlich nützlich oder selbst nöthig sind, die Gelegenheit zur Erwerbung landwirthschaftlich-technischer Kenntnisse zu bieten.

Zugleich soll die Anstalt durch die Thätigkeit der an derselben versammelten Lehrer, Lehrgehilfen und Beamten die Landwirthschaft und deren Grund- und Hilfswissenschaften in wissenschaftlicher, wie praktischer Beziehung mit allen zu Gebote stehenden Mitteln zu fördern trachten.

B. Leitung und Verwaltung.

Das Institut steht unmittelbar unter dem Ministerium für Landescultur, welches jährlich Einmal durch eine von demselben ernannte Commission, die einschliesslich des betreffenden Ministerialreferenten aus drei Mitgliedern besteht, den Zustand der Anstalt untersuchen lässt.

Die Leitung und Verwaltung der Anstalt ist einem Director übertragen, dem zur Berathung der Studienangelegenheiten und zur Entscheidung über bedeutende Disciplinarvorfälle der Studirenden das Lehrer-Collegium zur Seite steht (siehe unten sub G), und dem weiter ein Hilfsbeamter für das Secretariat und Cassenwesen untergeben ist. Von dem vorgesetzten k. k. Ministerium wird einer der Professoren der Anstalt für Verhinderungs- oder Abwesenheitsfälle des Directors als Stellvertreter Ein- für allemal ernannt.

C. Hilfsmittel für Unterricht und Belehrung.

Die Hilfsmittel des Institutes theilen sich in solche, für die wissenschaftlichen Vorträge, und solche für praktische Demonstrationen, Uebungen etc.

Für die Hilfsmittel für den wissenschaftlichen Unterricht wird gesorgt mittelst Anschaffung, resp. Einrichtung und Aufstellung von Naturalien- und Produktensammlungen, von mathematischen, physikalischen und chemischen Apparaten, durch ein chemisch-technisches Laboratorium, einen botanischen Garten, thieranatomische Präparate nebst Sectionen und Krankenstall; durch Modellsammlungen, ferner durch eine Bibliothek, und ein zur wissenschaftlichen Conversation und zur Benützung wissenschaftlicher und gemeinnütziger Zeitschriften eingerichtetes Locale, endlich die Hörsäle mit Zugehör.

Zu den praktischen Anschauungen und Demonstrationen dienen vor Allem die der erzherzoglichen Administration untergeordneten Wirthschaften mit allen ihren Zweigen: der Aecker-, Wiesen-, Wein- und Holzcultur, der Viehzucht, der landwirthschaftlich-technischen Gewerbe u. s. w.

Zu dem Ende ist Seitens des hohen Grundeigenthümers, Erzherzog Albrecht kaiserlicher Hoheit, die Benützung der Gutswirthschaften nebst Zugehör zu Demonstrationen und Anschauungen bereitwilligst gestattet, und weiter mit der erzherzoglichen Administration die Ueberein-

zniesiono, ażeby administracye dóbr o wszystkich ważniejszych interesach i wypadkach oznajmienia czyniły, by uczniowie przez nauczycieli do oglądania takowych prowadzeni, wszelkie o nich pozyskać mogli objaśnienia pożądane.

Kolejność nasienna i płodowa, tudzież karty różnych dóbr, uczynią się uczniom osobno jeszcze przystępnymi przez litografię; ze strony administracyi ekonomicznej dobra węgierskiego Altenburgu, dochodzić będzie uczniów każdego tygodnia układ prac, a niemniej też w ogólności ze strony arcyksiążęcej dyrekeji dóbr, cele zakładu wszelkim sposobem będą popierane, o ile to się stać może bez naruszenia toku spraw i bez uszczerbku prowentów.

Nadto przeznaczone jest do objaśnienia uczniów osobne mniejsze, bezpośrednio pod kierunkiem instytutu zostające gospodarstwo demonstracyjne i eksperymentalne; przyczem oraz sposobność im dana będzie, ćwiczyć się w użyciu różnych sprzętów agronomicznych. Także oddzielne winnice i plantacye morwowe, służyć będą gospodarstwu instytutu do celów naukowych. Szkoły drzew owocowych będą założone.

Obok regularnych ekskurzji po różnych arcyksiążęcych gospodarstwach, jakoteż i do zakładów technicznych, odbywać się będą dalsze jeszcze ekskurzye, służące uczniom do pomnożenia ich wiadomości tak w zawodzie ekonomicznym, jak też w zawodzie nauk przyrodzonych.

D. PLAN NAUKOWY.

Na krótszy przeciąg czasu, jak na lat dwa nie da się porządný tok nauk w zakładzie ani urządzić ani przeprowadzić.

Główny przeto plan naukowy na dwuroczny kurs jest obrachowany. Plan naukowy jednakże jest oraz tak ułożony, iż z każdym półroczem wstąpienie miejsce mieć może. Równie też po upływie każdego półrocza przyjęty, wolny będzie miał występ. Przez to, że wszystkie przedmioty główne w każdym roku będą wykładane, zyskanie tylko wybór i przeprowadzenie stosownego planu naukowego w kursie dwurocznym, lecz zyskają też oraz i uczniowie, którzy dla celów osobnych (np. jako kameraliści), w niektórych tylko zawodach, wykształcenia osiągnąć pragną, albo którzy już część tych wiadomości posiadają, jakich w dwurocznym kursie nabyć można, a przeto tylko przez dwa lub trzy półrocza w zakładzie zostać potrzebują.

Kurs zimowy zaczyna się z dniem 15. Października i trwa aż do 15. Marca. Kurs letni zaczyna się z d. 15. Kwietnia i trwa aż do 15. Września.

Przedmioty naukowe, mające być wykładane, są:

1. Nauki fundamentalne.

- a) Arytmetyka, geometrya teoretyczna i praktyczna, stereometrya, mechanika.
- b) Powszechna mineralogia, geognozja, botanika, zoologia, fizyka, chemia.
- c) Ekonomia narodowa.

2. Przedmioty główne.

- a) Różne oddziały ekonomicznej nauki o produkeji roślinnej i zwierzęcej, cała teoria prowadzenia uprawy wiejsko-gospodarczej, ekonomiczne obrachowanie prowentów gospodarskich i przedkład takowych, prowadzenie rachunków.

kunst getroffen, dass die Gutsverwaltungen über alle vorkommenden wichtigeren Geschäfte und Vorfälle Kenntniss geben, dass die Zöglinge von den Lehrern dazu geführt, und ihnen alle wünschenswerthen Erläuterungen gegeben werden.

Die Fruchtfolgen und Karten der verschiedenen Güter werden auch durch Lithographien den Zöglingen noch besonders zugänglich gemacht werden; Seitens der Wirthschaftsführung des Gutes zu Ungarisch-Altenburg wird für jede Woche ein Arbeitsplan zur Kenntniss der Studirenden gebracht, wie denn überhaupt Seitens der erzherzoglichen Güterdirection die Zwecke der Anstalt auf jede mögliche, den Geschäftsgang und den Ertrag jedoch nicht beeinträchtigende Weise werden gefördert werden.

Weiter ist eine besondere kleinere, unmittelbar unter der Institutsteitung stehende Demonstrations- und Versuchswirthschaft der Belehrung der Studirenden gewidmet; auch wird ihnen dabei Gelegenheit gegeben werden, sich in der Anwendung der verschiedenen Ackerwerkzeuge einzüben. Sodann werden besondere Weinberge und Maulbeerpflanzungen der Institutswirthschaft zu den Lehrzwecken beigegeben. Obstbaumschulen werden angelegt werden.

Neben den regelmässig stattfindenden Excursionen auf die verschiedenen erzherzoglichen Wirthschaften, und in die technischen Anstalten, werden auch noch weitere landwirthschaftliche und naturwissenschaftliche Excursionen gemacht werden.

D. Lehrplan.

In einem kürzeren Zeitraume, als in dem von zwei Jahren, lässt sich ein geordneter Studiengang bei der Anstalt nicht einrichten und durchführen.

Der Hauptlehrplan ist daher auf einen zweijährigen Cursus berechnet.

Der Lehrplan ist jedoch zugleich so getroffen, dass mit jedem Halbjahr der Eintritt erfolgen kann. Auch bleibt nach Ablauf eines jeden Halbjahres dem Aufgenommenen der Wiederaustritt freigestellt. Dadurch, dass alle Hauptlehrgegenstände in jedem Jahre zum Vortrage kommen, ist nicht nur die Wahl und Durchführung eines zweckmässigen Studienplanes für einen zweijährigen Curs gefördert, sondern auch solchen Studirenden gedient, welche für besondere Zwecke (z. B. als Cameralisten) sich hier nur in einzelnen Fächern weiter bilden wollen, oder die schon einen Theil der bei einem zweijährigen Course zu erwerbenden Kenntnisse mitbringen, und desshalb nur zwei bis drei Semester in der Anstalt bleiben.

Das Winterhalbjahr beginnt den 15. October und dauert bis 15. März. Das Sommerhalbjahr beginnt den 15. April und dauert bis 15. September.

Die vorzutragenden Lehrgegenstände sind:

1. Grundwissenschaften.

- a) Arithmetik, theoretische und praktische Geometrie, Stereometrie, Mechanik.
- b) Allgemeine Mineralogie, Geognosie, Botanik, Zoologie, Physik, Chemie.
- c) Nationalökonomie.

2. Hauptfächer.

- a) Die verschiedenen Abtheilungen der landwirthschaftlichen Pflanzen- und Thier-Productionslehre, die gesammte landwirthschaftliche Betriebslehre, die landwirthschaftliche Ertragsberechnung und Veranschlagung, die Rechnungsführung.

- b) Uprawa winnic i ogrodów, chodowanie owoców i drzew.
- c) Rzemiosła ekonomiczno-techniczne (obrabianie produktów surowych, w połączeniu z obrotem ekonomicznym).

3. Nauki pomocnicze.

- a) Weterynaryja.
- b) Rysunki.
- c) Konstrukcyja i utrzymanie w dobrym stanie budynków ekonomicznych.
- d) Powszechne pojęcia o nadanym prawie; ojczyście ustawodawstwo rolnicze i zachowanie się przy sporządzaniu kontraktów i t. p.
- e) Organizm władz austriackich.

Traktowanie i rozciąganie przedmiotów naukowych, stosuje się do umiejętności przygotowawczych i do stopnia wykształcenia uczniów, równie jak do celu nauki.

Jakiego stopnia w wykształceniu przygotowawczem oczekiwać należy, o tem stanowią bliżej warunki przyjęcia (ob. E.).

Traktowanie i przedstawienie przedmiotów naukowych, w miarę celu tak ogólnego jak specjalnego, jest następującem bliżej oznaczone.

Arytmetyka szczególnie na względzie ma stanowisko wykształconego człowieka, trudniącego się załatwianiem interesów lub profesyją; geometryi i stereometrii głównym celem jest tak wazaa w życiu ekonomiczno-praktycznem zręczność w wymierzaniu powierzchni, niwelowaniu, wymierzaniu drzew i innem materyalnem obrachowywaniu kubicznej treści przestrzeni i t. p.

Ogólne fundamentalne umiejętności z fizyki, musi uczeń przygotowawczo-wykształcony częścią już posiadać, częścią w połączeniu z chemią ogólną będą wykładane umiejętności fizykalne, o ile takowe do zrozumienia chemii są potrzebne.

Chemia jest jedna z najważniejszych umiejętności fundamentalnych dla ekonomy wykształconego, przeto też szczególną na nią zwrócić należy uwagę; takowa, nietylko jako ogólna nauka, ma być gruntownie wykładaną, wszakże z skróceniem części mniej potrzebnych dla gospodarza wiejskiego (np. o metalach), lecz też w szczególności wykładaną będzie chemia co do uprawy roli w znaczeniu ściślejszem dla tych, którzy już ogólnej chemii (albo w tym albo w innych zakładach słuchali), przyczem oraz podana będzie sposobność w ćwiczeniu się w analizie (w rozkładaniu chemicznem).

W mechanice ograniczyć się należy do potrzebnych ogólnych umiejętności fundamentalnych, a potem do bliższych znajomości sprzętów i maszyn ekonomicznych.

Ogólna mineralogia, tworzy podstawę dla geognozyi, a ta znowu dla wiadomości o glebie.

Botanika, której ważność przed innemi już sama przez się rozumie się, dzieli się na fizyologię roślin i na specjalną botanikę ekonomiczną.

Zoologia krótko tylko traktowaną będzie, a to tylko ażeby nauka szkolna w historii naturalnej przez to została odżywioną i ustaloną, a potem, ażeby za podstawę służyła dla fizyologii zwierzęcej i chowu zwierząt; na zwierzęta szkodliwe w gospodarstwie wiejskiem, należy osobno bliższą zwrócić uwagę.

W zwięzłym wykładzie najważniejszych zasad ekonomii narodowej będzie bliżej oznaczone stanowisko gospodarstwa wiejskiego w gospodarstwie narodowem; za

- b) Wein-, Obst- und Gartenbau, Holzzucht.
 c) Die landwirthschaftlich-technischen Gewerbe (Verarbeitung der Rohprodukte in Verbindung mit dem landwirthschaftlichen Betriebe).

3. Hilfsfächer.

- a) Thierheilkunde.
 b) Zeichnen.
 c) Construction und Erhaltung der landwirthschaftlichen Gebäude
 d) Allgemeine positive Rechtsbegriffe; vaterländische Agricultur-Gesetzkunde und Verhalten bei der Abfassung von Verträgen etc.
 e) Ueber den Organismus der österreichischen Staatsbehörden

Die Behandlung und Ausdehnung der Lehrgegenstände richtet sich nach den Vorkenntnissen und der Bildungsstufe der Schüler und dem Zwecke des Unterrichtes.

Ueber die anzunehmende Stufe in der Vorbildung wird unter den Aufnahmebedingungen das Nähere dargelegt (s. E.).

Die Behandlung und Darstellung der Lehrgegenstände nach Massgabe des gesammten und speciellen Zweckes ist in Folgendem näher angedeutet.

Die Arithmetik hat hauptsächlich den Standpunct des gebildeten Geschäfts- und Gewerbsmannes; die Geometrie und Stereometrie die für das landwirthschaftlich-praktische Leben wichtige Geschicklichkeit im Aufnehmen von Flächen, im Nivelliren, Ausmessen von Hölzern und anderen Material-Berechnungen des kubischen Inhaltes von Räumen etc. zum Hauptzwecke.

Die allgemeinen Grundlehren der Physik muss der vorgebildete Schüler theils mitbringen, anderen Theils werden die zum Verständnisse der Chemie nöthigen physikalischen Kenntnisse mit der allgemeinen Chemie in Verbindung vorgetragen.

Die Chemie ist eine der wichtigsten Grundwissenschaften für den gebildeten Landwirth und muss ihr desshalb eine besondere Aufmerksamkeit gewidmet werden, sie wird als allgemeine Lehre nicht nur gründlich vorgetragen, jedoch mit Abkürzung der für den Landwirth weniger nöthigen Theile (z. B. über die Metalle), sondern es ist auch die Agricultur-Chemie im engeren Sinne für Solche, welche die allgemeine Chemie schon (hier oder an anderen Orten) gehört, besonders vorzutragen, womit zugleich Gelegenheit zum Ueben im Analysiren zu geben ist.

In der Mechanik wird sich auf die nöthigen allgemeinen Grundlehren, und dann auf die nähere Kenntniss des landwirthschaftlichen Geräte- und Maschinenwesens beschränkt.

Die allgemeine Mineralogie bildet die Grundlage zur Geognosie, und diese zur Bodenkunde.

Die Botanik, deren Wichtigkeit sich von selbst voranstellt, theilt sich in die Pflanzen-Physiologie, und die specielle ökonomische Botanik.

Die Zoologie wird nur kurz behandelt, so dass der Schulunterricht in der Naturgeschichte dadurch aufgefrischt und befestiget wird, und dann, um der Thierphysiologie und Thierzucht als Grundlage zu dienen, auf die bei der Landwirthschaft schädlichen Thiere ist besonders näher einzugehen.

Bei einem kurz gefassten Vortrage der wichtigsten Lehrsätze der National-Oekonomie wird die Stellung der Landwirthschaft in der Volkswirthschaft näher begründet, sowie dieje-

to zaś szczególnie uwzględnione będą te oddziały ekonomii narodowej, które za podstawę służyć mają obrotowi ekonomicznemu.

Przy wykładach naukowych systematycznych z przedmiotów głównych, musi uczeń koniecznie wprzód obznajomionym być nieco z technicznym prowadzeniem rolnictwa.

Wykłady należy ciągle i o ile możliwości wspierać praktycznymi demonstracjami, oglądaniem i ćwiczeniem, ażeby tem ustalić nie tylko dokładne pojęcia, w zakładach naukowych pozyskane, lecz też ażeby wyższe techniczne wykształcenie równym szło krokiem z wykształceniem scyentyfikcznym, przeto ile możliwości był popartym i osiągniętym cały cel tego ostatniego, cel praktycznego uzdatnienia.

Z natury rzeczy wypływa, że niektóre pojedyncze oddziały naukowe znowu wedle ważności, albo obszerniej albo krócej muszą być traktowane. Jeżeli już samo przez się rozumie się, że n. p. obszerniej traktowane być ma rolnictwo, chów zwierząt wiejsko-gospodarskich i t. d., to przeciwnie nauka leśna w całości nie może być wykładaną, lecz hodowanie drzew encyklopedycznie tylko dla gospodarza wiejskiego będzie traktowanem, wszakże i tu z szczególnem uwzględnieniem niektórych oddziałów, jako to uprawy leśnej w znaczeniu ściślejszem.

Tak też nader ważnym i potrzebnym jest wykład fizjologii zwierząt i anatomii, tudzież weterynerya co do zwierząt domowych. Atoliż już samo przez się rozumie się, iż w zakładzie naukowym ekonomicznym nie będą uczniowie oraz kształceni na ukończonych weterynarzy. Tem mniej tu miejsce mają obszerne wykłady prawnicze, wszakże nie ma z drugiej strony o tem wątpliwości, jak istotnie jest ważnem w powołaniu wiejsko-gospodarczem, ażeby urzędnik, dzierżawca albo posiadacz gruntów obznajomil się z najpotrzebniejszymi pojęciami prawa nadanego; ażeby mianowicie ustawodawstwo co do agrykultury w znaczeniu ściślejszem nie było mu całkiem obce; ażeby z resztą zawierać uniał kontrakta w sposób jasny i prawomocny.

Nie mniej też ważnem jest dla każdego trudniącego się załatwianiem interesów lub profesją, by poznał organizm władz kraju swego.

Dla przepisanego i za regułę służącego kursu dwurocznego, pod warunkiem, że są dostateczne umiejętności przygotowawcze (ob. E), jako też, z tem przypuszczeniem, że wstąpienie w jesieni i na wiosnę miejsce mieć może, w rzeczy głównej ściśle trzymać się należy następującego podziału dyscyplin.

Pierwsze zimowe półroczcie.

Arytmetyka, teoretyczna geometrya, ogólna mineralogia, chemia i fizyki część ogólna, rysunki, nauka ogólna o rolnictwie (znajomość gleby, nauka gnojenia) itd.

Pierwsze półroczcie letnie.

Praktyczna geometrya i niwelowanie, jeognozya, chemia co do agrykultury, mianowicie część dotycząca chemii organicznej, fizjologia roślin, botanika ekonomiczna, ogólna nauka o hodowaniu roślin i o żniwie, specjalna nauka o kulturze roślin włącznie uprawy łąk.

Drugie półroczcie zimowe.

Zoologia, technologia wiejsko-gospodarcza, ekonomia narodowa, weterynerya, budownictwo, ogólne pojęcia prawne, organizm władz rządowych, ogólny chów bydła z specjalnego chowu bydła część, encyklopedia leśna, buhalteryja.

nigen national-ökonomischen Lehrabtheilungen, welche der landwirthschaftlichen Betriebslehre zu Grunde zu legen sind, besonders berücksichtigt werden müssen.

Bei den wissenschaftlichen Lehrvorträgen der Hauptfächer muss einige Bekanntschaft der Schüler mit dem technischen Betriebe des Landbaues nothwendig vorausgesetzt werden.

Die Vorträge müssen zugleich fortwährend, und nach Möglichkeit durch praktische Demonstrationen, Anschauung und Uebungen unterstützt werden, so dass nicht nur eine richtige Auffassung der Lehrvorträge dadurch möglichst gesichert wird, sondern auch die höhere technische Ausbildung mit der wissenschaftlichen Schritt hält, und der ganze Zweck der letzteren: praktische Tüchtigkeit nach Möglichkeit gefördert und erreicht wird.

Natürlich müssen die einzelnen Lehrabtheilungen wieder nach ihrer Wichtigkeit ausführlicher oder kürzer behandelt werden. Wenn sich z. B. eine ausführliche Behandlung des Ackerbaues, der landwirthschaftlichen Thierzucht etc. von selbst versteht, so kann dagegen eine vollständige Forstwissenschaft nicht vorgezogen, sondern die Holzzucht für den Landwirth nur encyklopädisch behandelt werden, mit besonderer Berücksichtigung einzelner Abtheilungen, wie des Waldbaues im engeren Sinne.

Die Nothwendigkeit eines Vortrages über Thierphysiologie und Anatomie, und über die Heilkunde der Krankheiten unserer Hausthiere stellt sich ebenfalls von selbst voran. Es leuchtet aber auch von selbst ein, dass man auf einer landwirthschaftlichen Lehranstalt nicht zugleich vollständige Thierärzte zu bilden hat. Noch weniger können ausgedehnte rechtswissenschaftliche Vorträge gehalten werden, aber es wird kaum der Auseinandersetzung bedürfen, wie wesentlich es für den landwirthschaftlichen Beruf ist, dass der Beamte, Pächter oder Gutsbesitzer mit den nothwendigsten positiven Rechtsbegriffen bekannt ist; dass ihm die Agricultur-Gesetzgebung im engeren Sinne nicht fremd ist; dass er Contracte klar und rechtsgiltig abzuschliessen versteht.

Nicht minder wichtig ist für jeden Gewerbs- und Geschäftsmann, die Kenntniss des Behörden-Organismus seines Landes.

Für den als Regel vorgeschriebenen zweijährigen Cursus ist unter Voraussetzung, dass die erforderlichen Vorkenntnisse nicht mangeln (siehe unter E) und dass der Eintritt sowohl im Herbste, wie im Frühjahre stattfinden kann, folgende Eintheilung der Disciplinen in der Hauptsache festzuhalten.

Erster Winter-Semester.

Arithmetik, theoretische Geometrie, allgemeine Mineralogie, Chemie und Physik allgemeiner Theil, Zeichnen, allgemeine Lehre des Ackerbaues (Bodenkunde, Düngelehre) etc.

Erster Sommer-Semester

Praktische Geometrie und Nivelliren, Geognosie, Zeichnen, Agricultur-Chemie, namentlich der einschlagende Theil der organischen Chemie, Pflanzen-Physiologie, ökonomische Botanik, allgemeine Lehre von der Pflege der Gewächse und der Ernte; specieller Pflanzenbau, incl. Wiesenbau.

Zweiter Winter-Semester.

Zoologie, landwirthschaftliche Technologie, National-Oekonomie, Thierheilkunde, Baukunst, allgemeine Rechtsbegriffe, Staatsbehörden-Organismus, allgemeine Thierzucht, specielle Thierzucht ein Theil, Forst-Encyklopädie, Buchhaltung.

Drugie półrocze letnie.

Mechanika, stereometria, botanika ekonomiczna, jako repetycja; kontynuacja budownictwa, kontynuacja technologii, ćwiczenia w rozkładaniu, uprawa winnic i kultura owoców, hodowanie drzewa, specjalny chów bydła, część tegoż wraz z hodowaniem jedwabnic, weterynerya, kontynuacja, nauka o prowadzeniu uprawy wiejsko-gospodarczej i nauka o taksacyi, ustawy co do agrykultury.

Uwaga. Możliwy zarzucić temu podziałowi, że jednocześnie z odczytami w naukach fundamentalnych, zachodzą odczyty w przedmiotach głównych, luboby właściwie pierwsze przed ostatnimi odbywać należało. Jednakże dla zakładu naukowego wiejsko-gospodarczego nader ważną jest rzeczą, aby uczniowie już od samego wstąpienia swego także z pojedynczymi dyscyplinami zawodu głównego powoli się obznajmiali, i ażeby obok tego używali praktycznych środków pomocniczych, których stosowne użycie znowu z wykładami w przedmiocie głównym ściśle jest połączone. Ten to stan rzeczy, w doświadczeniu uzasadniony, jest oraz jednym powodem więcej, do żądania, ażeby wstępujący w powszechności z empirycznym prowadzeniem uprawy gospodarczej był już nieco wprzód obznajomionym. Takowy tedy już zaraz z początku dobrze pojmuwać będzie wykłady o wiadomościach gleby dotyczących, chociażby jednocześnie słuchał mineralogii, a dopiero w następującem półroczu jeognozyi, które mu dopiero zupełne sprawią sensoryczne ustalenie i dokładne zrozumienie. Podobnie niestosownem by się może wydawało że, co się tyczy dyscyplin ekonomicznych, wstąpienie na wiosnę miejsce ma, zamiast w jesieni: wstępujący n. p. słuchać ma specjalnej kultury roślin, niesłuchawszy jeszcze ogólnej; atoliż właśnie to urządzenie ograniczać ma wstąpienie tylko do tych uczniów, którzy już pierwaj byli nabyli niejakię wiadomości z ekonomicznej kultury roślin, bez których nie będą mogli pojąć należyćie specjalnej kultury roślin, nawet choćby pierwaj słuchali byli naukowego wykładu o ogólnej kulturze roślin i t. d.

Jeżeli przy młodszych ludziach, na zupełny kurs wstępujących, potrzebnem i ważnem się być wykaże, ustanowić i zarzącać więcej im odpowiednią kolejność i inny rozkład zawodów naukowych, zawsze dozwoli się odstąpienia od powyższego urządzenia, jeżeli by się to stosownem być wykazało, wedle osobistości wstępujących, i wedle osobliwego ich celu i dążenia; wszakże starszym mężom wykształcenia mniej zawistego od pewnej kolejności nauk, zostawiony być musi wybór wolniejszy, wedle którego by zawsze na więcej głównych odczytów uczęszczać mogli.

Co do tego wszystkiego kolegium nauczycielskie specjalnie osądzać ma. Dalej i to zachować należy. żeby na praktyczne demonstracje i t. p. przypuszczani zostali nie tylko uczestnicy, słuchający odczytów, do których demonstracje należą, lecz także i ci, którzy dotyczącego odczytu tego w późniejszym dopiero półroczu słuchać zamysłają.

E. WARUNKI DO PRZYJĘCIA.

Tylko ci ludzie młodzi jako uczniowie (elewi do zakładu będą przyjęci, którzy należytego wykształcenia nabyli w tym stopniu, iż w stanie są pojąć dokładnie odczyty naukowe i użyć ich do dalszego wykształcenia swego, i którzy oraz tyle dojrzałości charakteru posiadają, iż się spodziewać po nich daje, że za własnym swym rozumem i z własnego pochopu swego oddają się studyum uregulowanemu i kontynuacji jego. W powszechności trzeba także żądać, ażeby wstępujący najmniej już przez ciąg jednego półrocza letniego, lub raczej przez 1 — 2 lata pierwsze zyskiwali byli prakty-

Zweiter Sommer-Semester.

Mechanik, Stereometrie, ökonomische Botanik, als Repetition; Baukunst-Fortsetzung, Technologie-Fortsetzung, Uebungen im Analysiren, Wein- und Obstbau, Holzzucht, specielle Thierzucht, ein Theil nebst Seidenzucht, Thierheilkunde-Fortsetzung, landwirthschaftliche Betriebs- und Taxationslehre, Agricultur-Gesetze.

Anmerkung. Man kann bei der hier gemachten Vertheilung ausstellen, dass gleichzeitig Vorlesungen in den Grundwissenschaften und den Hauptfächern angegeben seien, während jene doch eigentlich den letzteren vorausgehen sollten. — Allein bei einer landwirthschaftlichen Lehranstalt ist es zu wichtig, dass die Schüler gleich von ihrem Eintritte an, auch mit den einzelnen Disciplinen des Hauptfaches nach und nach bekannt werden, und dass sie daneben die praktischen Hilfsmittel benützen, deren angemessene Benützung mit den Vorträgen über das Hauptfach wieder innig zusammenhängt. Es ist dieser durch die Erfahrungen hervorgestellte Sachverhalt ein Grund mehr, um zu verlangen, dass der Eintretende in der Regel mit dem empirischen landwirthschaftlichen Betriebe schon etwas vertraut ist. Alsdann wird er auch gleich Anfangs einen Vortrag über Bodenkunde gut auffassen, wenn er auch gleichzeitig Mineralogie, und erst im nächsten Semester Geognosie hört, welche ihm erst die vollständige wissenschaftliche Begründung, das wissenschaftliche Verständniss nachliefern. Ein ähnlicher Miss-Stand scheint in Bezug auf landwirthschaftliche Disciplinen obzuwalten, wenn der Eintritt im Frühjahre, statt im Herbste stattfindet: der Eintretende soll z. B. speciellen Pflanzenbau hören, und hat den allgemeinen noch nicht gehört; es kann diess allerdings nur dann geschehen, wenn er einige praktische Kenntnisse vom landwirthschaftlichen Pflanzenbaue mitbringt, ohne die er den speciellen Pflanzenbau auch nicht richtig auffassen wird, selbst wenn er einen wissenschaftlichen Vortrag über allgemeinen Pflanzenbau voraus gehört hat etc.

Wenn es bei jüngeren, zu einem vollständigen Curse eintretenden Leuten nöthig und wichtig ist, ein zweckmässige Reihenfolge und Vertheilung der Lehrfächer festzusetzen und einzuhalten, so wird man dagegen nach den Persönlichkeiten der Eintretenden, nach ihrem besonderen Zwecke und Streben, ein Abgehen davon stets gestatten, sobald die Zweckmässigkeit sich hervorge stellt hat; ja älteren selbständigen Männern wird man in soweit freie Wahl lassen, als sie nach solcher stets mehrere Hauptvorlesungen besuchen.

Ueber dieses Alles hat das Lehrer-Collegium speciell zu erkennen. Sodann ist anzunehmen, dass die praktischen Demonstrationen etc. nicht nur von den Theilnehmern zu besuchen sind, welche den Vortrag hören, wozu die Demonstration gehört, sondern auch von solchen, welche erst in einem späteren Semester den betreffenden Vortrag hören wollen.

E. Bedingungen der Aufnahme.

Nur solche junge Männer werden als Studirende (als Zöglinge) bei der Anstalt aufgenommen, welche die erforderliche Vorbildung erworben haben, um die wissenschaftlichen Lehrvorträge auch richtig auffassen, und zu ihrer weiteren Bildung anwenden zu können, und welche so viel Reife des Charakters gewonnen haben, dass man ein Eingehen in ein geordnetes Studium und eine Fortsetzung desselben aus eigener Einsicht und eigenem Antriebe zu erwarten berechtigt ist. In der Regel muss auch verlangt werden, dass die Eintretenden mindestens ein Sommerhalbjahr, besser aber 1—2 Jahre auf einem Landgute die erste

czne nauki w gospodarstwie, gdzie na jakiejbądź realności wiejskiej. Uwolnienie od tego jednak udzielić może w każdym pojedynczym razie dyrekcya instytutu,

Szczególniej musi zakład o to mieć staranie, by się zapewnił względem dobrego, moralnego zachowania się kompetujących o przyjęcie.

Względem przyjęcia stanowić będzie kolegium nauczycielskie na zasadzie postanowień organicznych pod przewodnictwem dyrektora.

Specyalne co do przyjęcia warunki i postanowienia są następujące,

1. Wywód świadectwami z pobieranej wyższej nauki gymnazyalnej albo szół realnych, lub też ze studyów nauk przyrodzonych albo filozofii w wyższych zakładach naukowych odbytych. W razie niedostateczności lub braku zaświadczeń takowych musi kompetujący poddać się uprzedniemu egzaminowi, a wedle rezultatów tego osądza kolegium nauczycielskie.

Szczególniejszego uwzględnienia dostąpią w tej mierze ci ludzie młodzi, którzy już jako urzędnicy przy gospodarstwie służyli i dobre świadectwa otrzymali.

2. Wywód świadectwami że kompetent otrzymał już praktyczne pierwsze wykształcenie w gospodarstwie wiejskiem.

Jeżeliby o przyjęcie kompetujący takowego jeszcze nie odebrał, rozstrzyga kolegium nauczycielskie, czy pomimo to wyjątkowo przypuszczonym być może, co miejsce ma n. p. przy osobach wieku dojrzałego, albo przy takowych młodych ludziach, którzy tylko jako kameraliści lub juryści nabyć chcą wiadomości ekonomicznych dla przyszłego głównego powołania swego.

3. Kompetent założyć ma dobre od zwierzchności zawierzytelne świadectwo obyczajów.

4. Takowy liczyć ma najmniej lat 17.

5. Przedłożyć musi pozwolenie albo od ojca albo też od opiekuna, od odwiedzenia instytutu, lub też wykazać, że już pełnoletnim jest.

6. Jednocześnie z inskrypcją obowiązuje się zarazem przyjęty, że uznaje i zachować chce statuta instytutu, o których wiadomość utrzymał.

7. Przyjęty złożyć ma za oba pierwsze półrocza pobytu swego 80 złt. r. w mon. konw. a to prenumerando (z góry), jako honorar za naukę i użytkowanie z zakładu do kasy instytutowej, przetoż 40 złt. r. mon. konw. z początkiem każdego półrocza, począwszy od trzeciego półrocza zaś wynosi honorar tylko 40 złt. r. rocznie t. j. 20 złt. r. mon. konw. od kursu.

8. O pomieszkaniu i inne potrzeby życia postarać się mają uczniowie sami w mieście Ungarisch-Altenburg.

Dyrekcya jednak, dotoży ile możności także starania, ażeby w miarę liczby zgłaszających się otrzymać można przyzwoite i tanie pomieszkania i wikt. W tym celu więc życzy sobie takowa, aby zgłoszenie do niej ile możności w 4 tygodnie przed rozpoczęciem semestru zostało przesłane.

F. O EGZAMINACH, ZAŚWIADCZENIACH, O PLACACH WOLNYCH (funduszowych) I O ODEJŚCIU.

Z końcem każdego półrocza, odbywać się będą egzamina z odczytów w semestrze trzymanyh, od których pojedynczy uczniowie, z szczególnych tylko powodów, wedle zdania kolegium nauczycielskiego, będą dyspensowani.

praktische Unterweisung in der Landwirthschaft erhalten haben. Befreiungen hievon kann jedoch die Instituts-Direction von Fall zu Fall ertheilen.

Ganz besonders muss auch die Anstalt eines guten, sittlichen Verhaltens der Aufzunehmenden versichert seyn.

Ueber die Aufnahme entscheidet auf den Grund der organischen Bestimmungen das Lehrer-Collegium unter Vorsitz des Directors.

Die speciellen Bedingungen und Bestimmungen für die Aufnahme sind:

1. Nachweis durch Zeugnisse über gewossenen höheren Gymnasial- oder Realschul-Unterricht, oder über an höheren Lehranstalten gemachte Studien der Naturwissenschaften oder der Philosophie. Sollten die Zeugnisse nicht genügen, oder nicht beigebracht werden können, so hat sich der Aufzunehmende einer Vorprüfung zu unterziehen, nach deren Resultaten das Lehrer-Collegium erkennen wird.

Besondere Berücksichtigung finden in dieser Beziehung solche junge Männer, welche bereits als Wirthschaftsbeamte gedient, und gute Zeugnisse erworben haben.

2. Beibringung von Zeugnissen über die bereits erhaltene praktische Unterweisung in der Landwirthschaft.

Hat der Aufzunehmende eine solche aber noch nicht genossen, so entscheidet das Lehrer-Collegium, ob er ausnahmsweise dennoch zugelassen werden kann, was z. B. bei Personen reiferen Alters, oder bei solchen jungen Männern der Fall seyn wird, welche als Cameralisten oder Juristen sich bloss landwirthschaftliche Kenntnisse für ihren künftigen Hauptberuf erwerben wollen.

3. Der Aufzunehmende muss ein obrigkeitlich beglaubigtes gutes Sittenzeugniss beibringen.

4. Derselbe muss mindestens 17 Jahre alt seyn.

5. Er muss die Einwilligung des Vaters, respective Vormundes zum Besuche der Anstalt vorlegen, oder er hat darzuthun, dass er bereits selbständig ist.

6. Mit der Inscription verpflichtet sich der Aufgenommene, zur Anerkennniss und Befolgung der ihm bekannt gemachten Statuten des Institutes.

7. Der Aufgenommene hat für die beiden ersten Semester seiner Anwesenheit 80 fl. C. M. als Honorar für Unterricht und Benützung der Anstalt in die Institutskasse pränumerando, daher 40 fl. C. M. mit Anfang eines jeden Semesters zu erlegen; vom dritten Semester an beträgt das Honorar bloss 40 fl. pr. Jahr, d. i. 20 fl. C. M. pr. Semester.

8. Für Wohnung und sonstige Lebensbedürfnisse haben die Studirenden in der Stadt Ungarisch-Altenburg selbst Sorge zu tragen.

Die Direction wird aber möglichst besorgt seyn, dass nach Massgabe der Anmeldungen Wohnungen und Kosttische in angemessener Beschaffenheit und zu billigen Preisen zu erhalten sind. Es wird desshalb eine Anmeldung bei der Direction wo möglich 4 Wochen vor dem Anfange eines Semesters gewünscht.

F. Prüfungen, Zeugnisse, Freiplätze, Abgang.

Am Ende eines jeden Semesters werden Prüfungen über die im Semester stattgehabten Vorträge abgehalten, von denen einzelne Studirende nur aus besonderen Gründen nach Erkennniss des Lehrer-Collegiums dispensirt werden können.

Rezultaty egzaminów, wciągnięte zostaną w zupełne zaświadczenie odejścia przed odejściem wystawić się mające. W tych zaświadczeniach osobno wyszczególnić także należy, jak dalece uczeń wprzód już nabył był wykształcenia przygotowawczego w praktyce ekonomicznej i o ile potrzebuje jeszcze dalszego w tej mierze wykształcenia.

Dyrekcya przez porozumienie się z administracyami arcyksiążęcemi lub innemi, o ile możności starania dołoży ku stosownemu zamieszczeniu ludzi młodych, którzy się dobrze sprawowali, a dalszego jeszcze potrzebnego im pragną wykształcenia praktycznego.

Ministryum kultury krajowej dozwoli 6 niemającym uczniom z krajów koronnych upuszczenia albo całego honoraru albo częściowego (w połowie). - Przy konkurencyi o upuszczenie takowe, na uwagę się weźmie obok ubóstwa kompetujących, sprawowanie się i pilność ich w naukach.

Owe 6 miejsc funduszowych (każde po 120 złtr. m. k. rocznie), jakie w dawniejszym instytucie arcyksiążęcym istniały, i nadal jeszcze pozostaną, z zastrzeżeniem prawa obsadzenia ze strony Jego cesarzowicz. Mości Najjaśniejszego arcyksięcia Albrechta, tak dla Siebie jak dla prawnych następców Jego.

Dyrekcya i nauczyciele za szczególniejszy sobie obowiązek mają uczniom zbawienne podawać rady, czuwać nad nimi, co się tycze ich pilności i zachowania, w razie potrzeby (co w statutach bliżej jest wskazano) ich napominać lub naganić. Takim, którzy dla ciągłej niepilności, złych obyczajów, lub naruszenia porządku, stosownie do statutów, muszą być wydaleny, z złożonej opłaty szkolnej, nie ma być zwróconem.

G. PERSONALE NAUCZYCIELSKIE.

Oprócz dyrektora, będą ustanowieni 4 zwyczajni nauczyciele i 2 asystenci; w razie potrzeby, przyjętemi będą dla niektórych przedmiotów, jeszcze nauczyciele pomocnicy, do objęcia pojedynczych zawodów naukowych.

Jeden profesor dezygnowanym zostanie jako zastępca dyrektora w razie przeszkody. Dyrektor wraz z nauczycielami zwyczajnymi, tworzy kolegium nauczycielskie.

Z pomiędzy nauczycieli zwyczajnych, wyznaczony jest jeden dla głównego zawodu, z którego pewną część także i dyrektor wykładać ma.

Drugi nauczyciel główny, wyznaczony jest dla kilku zawodów z nauk przyrodzonych i dla technologii; trzeci dla dalszej części nauk przyrodzonych i dla weterynaryi; czwarty dla nauk matematycznych.

Jeden asystent ma na sobie zawód ekonomiczny (wiejsko-gospodarski), drugi zaś chemiczno-techniczny. Asystenci szczególnie przeznaczeni są jako prowadziciele przy odwiedzaniu pól i stajen, zakładów technicznych dla praktycznych ćwiczeń i t. p.

Dyrektor obejmuje w tygodniu 6—8 godzin, nauczyciel zwyczajny najmniej godzin 12, w razie potrzeby, także i 18.

Do pomocy przy praktycznej nauce w rolnictwie, hodowaniu owoców i ogrodnictwie, ustanowieni będą osobni robotnicy przygotowawczy i ogrodnicy.

Liczbę godzin, które nauczyciele dotyczący zapełnić, i potrzebną ilość godzin dla pojedynczych zawodów, mniej więcej dokładnie oznaczoną, wykazuje przegląd następujący:

Die Resultate der Prüfungen werden in das vor dem Abgange auszustellende vollständige Abgangszeugniss aufgenommen. Es wird in diesen Zeugnissen insbesondere auch bemerkt, in wie weit der Studirende vorher schon in der landwirthschaftlichen Praxis vorgebildet war, und in wieferne ihm weitere Ausbildung darin Noth thut.

Die Direction wird durch Benehmen mit den erzherzoglichen und anderen Administrationen nach Möglichkeit dafür besorgt seyn, die jungen Männer, welche sich gut gehalten, denen aber eine weitere praktische Ausbildung noch nothwendig ist, auf ihr Ansuchen als Praktikanten angemessen unterzubringen.

Das Ministerium für Landescultur wird für 6 unbemittelte Studirende aus Kronländern einen vollständigen oder theilweisen (halben) Honorar-Nachlass bewilligen. Bei der Concurrenz um diesen Nachlass wird das Verhalten und der Studienfleiss neben der Bedürftigkeit des Petenten in Bedacht gezogen.

Die bei dem früheren erzherzoglichen Institute schon bestandenen 6 Stiftplätze (jeder in 120 fl. C. M. jährlich bestehend) werden auch ferner bestehen, vorbehaltlich des Besetzungsrechtes von Seite Seiner k. k. Hoheit des Durchlauchtigsten Erzherzogs Albrecht für Sich und Höchstdessen Rechtsnachfolger.

Die Direction und die Lehrer werden es sich besonders angelegen seyn lassen, die Studirenden zu berathen, in Fleiss und Betragen zu überwachen, in erforderlichen Fällen (in den Statuten näher bestimmt) zu ermahnen, oder zurechtzuweisen. Bei Solchen, welche wegen fortgesetzten Unfleisses, schlechter Sitten, oder Störung der Ordnung, den Statuten gemäss aus der Anstalt zu entfernen sind, wird von dem erlegten Unterrichtsgelde Nichts zurück vergütet.

G. Lehrpersonale.

Ausser dem Director werden 4 ordentliche Lehrer und 2 Lehr-Assistenten angestellt; erforderlichen Falles werden für einzelne Gegenstände noch Hilfslehrer zur Uebernahme einzelner Lehrfächer angenommen.

Einer der Professoren wird als Stellvertreter des Directors in Verhinderungsfällen designirt. Der Director und die ordentlichen Lehrer bilden das Lehrer-Collegium.

Unter den ordentlichen Lehrern ist einer für das Hauptfach bestimmt, wovon auch der Director einen Theil lehrt.

Ein zweiter Hauptlehrer ist für mehrere naturwissenschaftliche Fächer nebst der Technologie; ein Dritter für einen weiteren Theil der naturwissenschaftlichen Fächer nebst der Thierheilkunde; ein Vierter für die mathematischen Disciplinen bestimmt.

Von den beiden Assistenten hat Einer dem landwirthschaftlichen, der Andere dem chemisch-technischen Fache anzugehören. Sie sind insbesondere auch zu Führern bei dem Besuche der Felder und Ställe, der technischen Anstalten, zu den praktischen Uebungen etc. bestimmt.

Der Director übernimmt wöchentlich 6 bis 8 Lehrstunden, ein ordentlicher Lehrer hat wenigstens 12 Lehrstunden, nöthigenfalls deren auch bis 18 wöchentlich zu übernehmen.

Zur Hilfe bei den praktischen Unterweisungen im Land-, Obst- und Gartenbaue sind noch besondere Vorarbeiter und Gärtner bestimmt.

Die Zahl der Lehrstunden, welche von den betreffenden Lehrern auszufüllen seyn würden, und das annähernd angegebene Erforderniss an Stunden für die einzelnen Disciplinen ergibt sich aus folgender Uebersicht.

Główne oddziały przedmiotów naukowych	Półrocze zimowe	Liczba godzin w tygodniu	Półrocze letnie	Liczba godzin w tygodniu
I. Przedmioty główne z których na dyrektora przypada 6—8 godzin w tygodniu, na profesora i asystenta 16—18 godzin.	Ekonomia narodowa	3—4	Nauka o prowadzeniu uprawy gospodarczej	1
	Ogólna nauka o rolnictwie	4	Nauka o taksacji	2
	Ogólny chów bydła	2—3	Hodowanie roślin i żniwa	2
	Chów owiec	3—4	Specjalna kultura roślin	2
	Chów koni i świń	3—4	Kultura łąk	2
	Encyklopedia leśna	3—4	Kultura winnic i owoców	4
	Buhalteria	3	Chów bydła rogatego	1
		21—26	Hodowanie jedwabnic	1
	w przecięciu	24		2½
II. Nauki fundamentalne i pomocnicze, 1. Nauki przyrodzone z technologią i weterynaryą. Niemał 30 godzin w tygodniu na 2 nauczycieli i 1 asystenta.	Fizyka i chemia ogólna	5	Chemia co do agrikultury	4
	Mineralogia	4	Cwiczenia w rozkładaniu	6
	Zoologia	3	Fizjologia roślin	2—3
	Technologia	5	Botanika	6
	Techniczne laboratoria	6	Technologia	2—3
	Weterynaryja	5	Jeognozja	4
		28	Weterynaryja	4—5
			w przecięciu	30
2. Umiejętności matematyczne.	Arytmetyka	3	Praktyczna jeometria i niwelowanie	4—6
	Teoretyczna jeometria	3	Stereometria	2
	Rysunki	3—4	Rysunki	2
	Budownictwo	3	Mechanika	3
		12—13	Budownictwo	3
				14—16
3. Nauki pomocnicze.	Ogólne pojęcia prawne	3	Ustawy agrykultury dotyczące	4
	Organizm władz rządowych	2		

Demonstracje praktyczne na dobrach, na polu eksperymentalnem, w stajniach, w technicznych uprawy gospodarczej zakładach i t. d., informacja w prowadzeniu narzędzi i maszyn i t. p., powyższemi godzinami nie są objęte. Równie także nie są wliczone osobne konserwatoria o przedmiotach ekonomicznych, technicznych i tym podobnych, które celowi wielce są odpowiednie, i wedle czasu i okoliczności mają być przedsiębrane.

Thunfeld m. p.

Hauptabtheilungen der Lehrgegenstände.	Winter-Semester.	Zahl der Stunden wöchentlich.	Sommer-Semester.	Zahl der Stunden wöchentlich.
I. Hauptfächer, wovon für den Director 6—8 Stunden wöchentlich, für den Professor und Assistenten 16 bis 18 Stunden.	National-Oekonomie Allgemeiner Ackerbau Allgemeine Thierzucht Schafzucht Pferde- und Schweinzucht Forst-Encyklopädie Buchhaltung <hr/> Durchschnitt	3—4 4 2—3 3—4 3—4 3—4 3 <hr/> 21—26 24	Betriebslehre Taxationslehre Pflege der Gewächse und Ernte Specieller Pflanzenbau Wiesenbau Wein- und Obstbau Rindviehzucht Seidenzucht <hr/> Durchschnitt	4 3 2 5 2 4 3 1 <hr/> 24
II. Grund- und Hilfs- wissenschaften. 1. Naturwissenschaftliche nebst Technologie und Thierheil- kunde. Für circa 30 Stunden wochent- lich 2 Lehrer und 1 Assistent. 2. Mathematische Dis- ciplinen. 3. Hilfslehren.	Physik und allgemeine Chemie Mineralogie Zoologie Technologie Technisches Laboriren Thierheilkunde <hr/> 28 Arithmetik Theoretische Geometrie Zeichnen Baukunst <hr/> 12—13 Allgemeine Rechtsbegriffe Staatsbehörden-Organismus	5 4 3 5 6 5 <hr/> 28 3 3 3—4 3 <hr/> 12—13 3 2	Agricultur-Chemie Übungen im Analysiren Pflanzen-Physiologie Botanik Technologie Geognosie Thierheilkunde <hr/> 28—31 Durchschnitt Praktische Geometrie und Nivelliren Stereometrie Zeichnen Mechanik Baukunst <hr/> 14—16 Agricultur-Gesetze	4 6 2—3 6 2—3 4 4—5 <hr/> 28—31 30 4—6 2 2 3 3 <hr/> 14—16 4

Die praktischen Demonstrationen auf den Gütern, dem Versuchsfelde, in den Ställen, den technischen Betriebs-Anstalten etc., die Anleitung in der Führung der Werkzeuge und Maschinen etc., sind unter obigen Lehrstunden nicht begriffen. Auch die besonderen Conversatorien über landwirthschaftliche, technische und verwandte Gegenstände, welche zweckmässig seyn werden, und nach Zeit und Anlässen eintreten sollten, sind nicht gezählt.

Thinnfeld m. p.

Anatomische Beschreibung	Anatomische Beschreibung	Anatomische Beschreibung	Anatomische Beschreibung
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Beschreibung der ... Anatomische Beschreibung	Anatomische Beschreibung	Anatomische Beschreibung
11 12 13 14 15 16 17 18 19 20	Beschreibung der ... Anatomische Beschreibung	Anatomische Beschreibung	Anatomische Beschreibung
21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Beschreibung der ... Anatomische Beschreibung	Anatomische Beschreibung	Anatomische Beschreibung
31 32 33 34 35 36 37 38 39 40	Beschreibung der ... Anatomische Beschreibung	Anatomische Beschreibung	Anatomische Beschreibung

Die anatomische Beschreibung ist ein Werk, das die Anatomie des Menschen beschreibt. Es enthält eine detaillierte Beschreibung der verschiedenen Teile des Körpers, wie der Knochen, Muskeln, Nerven und Organe. Die Beschreibung ist in drei Hauptteile unterteilt: die Beschreibung der äußeren Anatomie, die Beschreibung der inneren Anatomie und die Beschreibung der physiologischen Funktionen der verschiedenen Teile des Körpers. Die Beschreibung ist in drei Hauptteile unterteilt: die Beschreibung der äußeren Anatomie, die Beschreibung der inneren Anatomie und die Beschreibung der physiologischen Funktionen der verschiedenen Teile des Körpers.

Tafel 178.

Biuletyn dla państwa i ludu

1850

Prace naukowe

ROZDZIAŁ III

Wzrost i rozwój

W wydaniu wydanym w Warszawie dnia 18. Września 1850.
Wydawnictwo drukarni Kłosa, ul. Krakowska 8. Prace naukowe 1850

175

ROZDZIAŁ III

Przebieg choroby. przez ministerium handlu pod dnem 18. Września 1850.

Salomon i Jona... pod tym: Salomon Strakosch i...
...wzrost i rozwój...
...wzrost i rozwój...
...wzrost i rozwój...

Antoni... w Warszawie...
...wzrost i rozwój...
...wzrost i rozwój...
...wzrost i rozwój...

Antoni... w Warszawie...
...wzrost i rozwój...
...wzrost i rozwój...
...wzrost i rozwój...